

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТЕМИ НА ХУДОЖНІХ БІЕНАЛЕ

У статті розглянуто використання інноваційних технологій на сучасних мистецьких бієнале. Окреслено роль медіа-технологій у презентації тем.

Ключові слова: інноваційні технології, художні бієнале, інтерактивність, медіа-технології.

The article discusses the use of innovative technologies at the Biennale of Contemporary Art. The role of media technologies in the presentation of topics is outlined.

Key words: innovative technologies, art biennials, interactivity, media technologies.

Сучасний світ перебуває на етапі проникнення інноваційних технологій в кожен сферу людської діяльності, зокрема й у мистецтво. Цей процес, почавшись у другій половині ХХ століття, на сьогодні здобув широкого розповсюдження, своїх прихильників та критиків. Культурна трансформація, поява нових матеріалів, переважає імерсивності та інтерактивності є нічим іншим, окрім як результатом розвитку суспільства, а разом з тим технологій і мистецтва.

Сучасність диктує нові правила створення та презентації творів мистецтва, ставлячи на перший план емоційність, виразність, видовищність та залучення глядача до художнього процесу. Візуальне мистецтво, яке історично було спрямоване на віддзеркалення різних епох та відображення змін, що відбувались в суспільстві, сьогодні набуває нових форм та змісту.

Актуальне мистецтво стає платформою для експериментів, воно дозволяє змінити спосіб створення, сприйняття та інтерпретації мистецьких ідей та концепцій. Як зазначає Юрій Лех Поланські, куратор виставки першої Української бієнале цифрового та медіа мистецтва, «...медіа та цифрові технології змінюють світ. Поява «людини цифрової» несе свободу і небезпеку, тому сьогодні саме діджитал і медіахудожники можуть як ніхто інший досліджувати рівні свободи у новій системі координат. Мистецтво – це дух епохи, відбиток конкретного часу» [3].

Художні бієнале, як платформа для презентації досягнень у мистецтві, найбільше відображають ці зміни в художньому процесі. Почавшись у 1895 році в італійському місті Венеція, перша мистецька бієнале постала як художня виставка, в якій було представлено національні павільйони різних країн. З того року бієнале пережила суттєві зміни, в решті решт здобувши міжнародний авторитет та статус.

Сьогодні мистецькі бієнале це майданчики для висловлення ідей, емоцій та концепцій. Порівняно з минулим, коли експозиція обмежувалась скульптурами та полотнами, сучасні бієнале стали лабораторіями, де мистецтво поєднується з новітніми технологіями.

Імерсивність, залучення глядача до взаємодії, популяризація мистецтва через видовищність, міжкультурний діалог – все це синоніми до сучасних бієнале. «В умовах доміанти візуальної культури особливої актуальності набуває тілесно-етичне вираження соціокультурних смислів з орієнтацією на видовищність, підвищену емоційність та дієву двосторонню комунікацію. Видовище, мистецько-видовищна форма – це найяскравіший і безпрограшний варіант, яким скористався постмодерн для задоволення потреб сучасної людини у театралізації та грі, причому з обох боків – і як глядача, і як учасника», – наголошує науковиця К. Станіславська [4, с. 88].

Венеційська бієнале, безперечно, є однією з найвпливовіших та найважливіших мистецьких подій у сучасному світі, які відображають орієнтацію мистецтва на видовищність. Її направленість на конкретну тематику дозволяє митцям розмірковувати над глобальними питаннями, рефлексувати над темами ідентичності, реагувати на соціальні та політичні події.

Головними критеріями для вибору теми Венеційської бієнале є тенденції у мистецтві, культурі, суспільстві, а також світові події та проблеми людства. Вибір теми бієнале залежить від кураторів Венеційської бієнале, яких обирають організатори, але учасники національних павільйонів вільні самостійно інтерпретувати теми. Саме завдяки інноваційним технологіям відбувається входження відвідувача – пересічної людини – до системи «питання-мистецтво».

Мистецтво стає дозвіллям, доступним для кожної людини, воно має на меті зацікавити глядача і зробити його співучасником дійства. Цифрові технології, а разом з тим і імерсивність та інтерактивність, стали одним з провідних видів творчих робіт, представлених національними павільйонами на бієнале.

З урахуванням лідерства медіа-технологій в презентації сучасного мистецтва, велика кількість країн використовує мультимедійні інсталяції, відеоарт, віртуальну та розширену реальність, проектори тощо. Розширення меж мистецтва стало можливим лише за допомогою цифрових технологій – віртуальна реальність дозволила відвідувачам проникнути у нові світи; імерсивність – стати учасником мистецького процесу; мультимедійні технології – не лише візуально відчувати мистецтво, а й тактильно, акустично, кінестетично та інтуїтивно. Словом, залучитись до мистецтва, перетворившись з пасивного глядача на активного учасника художнього процесу.

Дослідниця Н. Авер'янова вказує на те, що «...сучасне мистецтво надзвичайно різноманітне й різнопланове, воно у великій мірі (значно більше, ніж мистецтво минулого) залежить від презентацій. Воно, насамперед, пов'язане з домінуючим у суспільстві візуальним і екранним типом культури, під впливом

яких проходять подальші зміни традиційних видів мистецтва (музики, літератури, театру, хореографії, образотворчого мистецтва, архітектури)» [1, с. 57]. Поєднання медіа-технологій з мистецтвом дозволило розмірковувати над темами бієнале не тільки кураторам та учасникам, а й всім охочим, створюючи власний, індивідуальний досвід.

Зі збільшенням кількості видів та форм мистецтва стало можливим всебічно оглянути проблемні питання, дати на них відповідь, яку неможливо було б дати ще років двадцять тому. Президент Венеційської бієнале П. Баррата під час відкриття 58-ої Міжнародної виставки мистецтв висловився наступним чином: «Ми хочемо запропонувати їм [відвідувачам] відкритий простір, де вони можуть відчути себе причетними до зустрічей з творами і художниками, до безпосереднього відкриття «іншого», яке пропонує твір мистецтва. Для нас важливо, щоб, потрапляючи на виставку, «публіка» ставала «відвідувачами», які потім стають «глядачами» творів. Спочатку необхідна дезорієнтація, потім залучення, за яким слідує відкриття; це майже фехтувальна вправа» [2].

Темою 58-ої Венеційської бієнале було «Щоб ви жили в цікаві часи!», яку обрав куратор Ральф Ругофф. За його словами, ця тема найповніше відображає нестабільні аспекти існування у сьогоденні – це і загрози традиціям, інституціям, і відношенням «післявоєнного порядку». Це не конкретна тема бієнале, але вона здатна показати загальний підхід до створення мистецтва, погляд на його соціальну функцію. Головними творами на бієнале є ті твори, які кидають виклик існуючим звичкам мислення і відкривають наше розуміння об'єктів та зображень. Вони поміщають в наше розуміння дві протилежні альтернативи розуміння світу. Художники та митці пропонують нам незнайомі до сих пір точки зору, а також розуміння того, як «порядок» перетворився в одночасну присутність різних порядків [2].

Про зростаючу роль медіа-технологій може свідчити організація першої Української бієнале цифрового та медіа-мистецтва, що відбувалась у жовтні 2021 року в Києві. Базою для проведення бієнале стала сучасна медіа-галерея ARTAREA, а участь взяли представники 15 країн світу. Для України це – прогресивна подія, яка показала зацікавленість мистецької спільноти у використанні інновацій, а також у залученні українців до сучасного мистецтва.

Роботи, які були представлені на бієнале, об'єднувала одна тема – «30 років Свободи». Митці рефлексували над питаннями свободи особистої, емоційної, державної – кожен з проєктів був націлений на глядачів та пошук їх власної свободи. Як зазначив куратор виставки В. Коршунов, «...ця тема покликана осмислити стан незалежності українців та феномен свободи людини в еру постковіду через сучасні діджитальні форми мистецтва. Ми прагнемо презентувати погляд на ці питання зсередини (з України) та ззовні (в Україну) через залучення прогресивних іноземних митців, співкуратора з Європи, створення інтернаціональної програми та серії лекцій із міжнародними спікерами» [5].

Саме через використання інноваційних технологій, таких як мультимедійні інсталяції, відео-арт, VR та NFT, а також імерсивні та інтерактивні експонати, стало можливим представити тему «30 років Свободи», залучивши до неї якомога більше учасників. Кожен з відвідувачів відчув власну свободу, спостерігав за наслідками відбирання свободи, рефлексував на важливі питання. Для кожного ця тема – біль і підтримка, іронія та серйозність, які можна було відчутти лише під час залучення до мистецьких проєктів.

Результати проведеного нами дослідження показали, що інноваційні технології стають необхідним інструментом для сучасних художників і кураторів на художніх бієнале. Вони надають можливість сформувати унікальний мистецький досвід, створити смислово насичені мистецькі проєкти та презентувати складні теми та концепції. Такі технології, як віртуальна та доповнена реальність, мультимедійність, інтерактивність, дозволяють включити глядача в творчий процес, зробити мистецтво більш привабливим та доступним, а також спонукають до діалогу.

Незважаючи на активне залучення медіа-технологій, важливо зазначити, що вони є інструментом для вираження ідей та створення індивідуального або колективного мистецького досвіду. Технології не замінюють мистецтво, вони є лише способом його репрезентації. У цьому контексті, інноваційні технології розширюють горизонти мистецтва і відкривають нові можливості для презентації тем та концепцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авер'янова Н. Сучасне українське образотворче мистецтво: входження в європейський художній простір. *Українознавчий альманах*. 2015. Вип. 18. С. 56-58.
2. Biennale Arte 2019: May you live in interesting times. URL: <https://www.labiennale.org/en/news/biennale-arte-2019-may-you-live-interesting-times> (дата звернення: 07.09.2023)
3. Про медіа-арт та першу українську бієнале. URL: <https://mitec.ua/pro-media-art-ta-pershu-ukrayinsku-biyenale/> (дата звернення: 06.09.2023)
4. Станіславська К. Видовищні форми у сучасній культурі. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. К., 2021. № 29. С. 85-90.
5. У Києві відкрилась перша Українська бієнале цифрового та медіа мистецтва. URL: <https://suspilne.media/172579-u-kievi-vidkrilasa-persa-ukrainska-bienale-cifrovogo-ta-media-mistectva/> (дата звернення: 07.09.2023)

Науковий керівник доцент Чуприна Б.В.